

O‘ZBEKISTON VA BAA O‘RTASIDAGI MUNOSABATLARNING USTIVOR YO‘NALISHLARI

Habibullo Sadibaqosev

O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi
Siyosiy fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Ibrohimxon Sadriddinov

O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi
Xalqaro munosabatlar yo‘nalishi 4-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada O‘zbekiston va BAA o‘rtasida ikki tomonlama aloqalari, siyosiy va iqtisodiy hamkorlikning rivojlanish dinamikasi va ikki davlat o‘rtasidagi munosabatlarning ustivor yo‘nalishlari tahlil qilindi.

Kalit so‘zlar: *O‘zbekiston, BAA, diversifikatsiyalash, strategik hamkorlik, DP World, Masdar, Mubadala, qo‘shma dastur, energiya resurslari.*

ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ОАЭ

АННОТАЦИЯ

В данной статье были проанализированы двусторонние отношения между Узбекистаном и ОАЭ, динамика развития политического и экономического сотрудничества и приоритеты отношений между двумя государствами.

Ключевые слова: *Узбекистан, ОАЭ, диверсификация, стратегическое сотрудничество, DP World, Масдар, Мубадала, совместная программа, энергетические ресурсы.*

PRIORITY AREAS OF RELATIONS BETWEEN UZBEKISTAN AND THE UAE

ABSTRACT

This article analyzed bilateral relations between Uzbekistan and the UAE, the dynamics of the development of political and economic cooperation and the priorities of relations between the two countries.

Keywords: *Uzbekistan, UAE, diversification, strategic cooperation, DP World, Masdar, Mubadala, joint program, energy resources.*

KIRISH

O'zbekiston va Yaqin Sharqni geografik yaqinlik, mushtarak tarixiy, madaniy va ma'naviy qadriyatlar birlashtiradi. Keyingi yillarda mamlakatimiz bilan ko'plab arab davlatlari o'rtasida strategik hamkorlikning faollashuvi va kengayish jarayoni kuzatilmoqda. Ular orasida O'zbekistonning mintaqadagi asosiy hamkorlaridan biri sanalgan Birlashgan Arab Amirliklari alohida ajralib turadi.

Mamlakatlar o'rtasidagi an'anaviy yuksak siyosiy ishonch va birodarlik munosabatlarning do'stona xarakteri O'zbekiston mustaqillikka erishgan davrda ham o'zaro manfaatli hamkorlikni yo'lga qo'yish uchun mustahkam zamin yaratdi. 2022-yil oktabr oyida mamlakatlar diplomatik munosabatlar o'rnatilganining 30 yilligini nishonladi. [1]

Bugun ikki birodar xalqlar o'rtasidagi ishonch va ikki tomonlama manfaatlarni o'zaro hisobga olish tamoyillariga asoslangan munosabatlar yuksalish yo'lida rivojlanmoqda. Ular 2017 yildan beri eng katta rivojlanish dinamikasiga erishdilar. O'shandan buyon O'zbekiston-Amirliklar hamkorligi sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarildi. Bunga ko'p jihatdan eng yuqori darajadagi siyosiy aloqalarning jadalligi yordam bermoqda.

METODLAR

Maqolada tarixiy hamda qiyosiy tahlil metodlaridan foydalanildi. Ma'lumotlar izlashda o'zbek, ingliz va rus tilidagi maqola va kitoblardan foydalanildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Prezident Shavkat Mirziyoyev BAAGA ikki marta – 2019-yil mart va 2022-yil may oylarida tashrif buyurgan edi. Ikki davlat rahbarlarining ko'p tomonlama forumlarga tashriflari doirasida ikki tomonlama uchrashuvlar o'tkazilib, telefon orqali doimiy ravishda ikki tomonlama muloqot olib borilmoqda. Parlamentlararo hamkorlik yo'lga qo'yilgan, hamkorlik bo'yicha hukumatlararo komissiya majlislari, ikki mamlakat tashqi ishlar vazirliklari o'rtasida siyosiy maslahatlashuvlar o'tkazilmoqda. [2]

Hozirgi vaqtda uzoqni ko'zlagan tashqi siyosat, iqtisodiyot va ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlar tufayli BAA nafaqat energiya resurslarining katta zahiralarga ega, balki jadal rivojlanayotgan davlat bilan ham bog'lanib qoldi. Yaqin Sharqdagi zamonaviy turizm, transport, logistika va ishlab chiqarish markazi. Abu-Dabi o'z iqtisodiyotini diversifikatsiya qilish va neftga qaramlikni kamaytirishda ajoyib natijalarga erishdi.

Mamlakatning nominal YIM 2021 yilda 409 milliard dollardan oshdi. 2022 yil holatiga ko'ra, BAA Global tadbirkorlik indeksida 1-o'rinni egalladi.

Dubay va Abu-Dabi boshqaruv tizimini rivojlantirish va iqtisodiy farovonlikka yo'naltirilgan investitsiyalar tufayli global biznes uchun yetakchi shaharlar sifatida tan olingan.

“Biznes yuritish” global raqobatbardoshlik indeksida mamlakat mintaqada 1-o'rinni va dunyoning 190 ta iqtisodiyoti orasida 11-o'rinni egallaydi.

2021-yilda BAA hukumati davlat boshqaruvining yanada moslashuvchan shakliga o'tishni, ijtimoiy sohani rivojlantirishni rag'batlantirishni, daromadlarni oshirishga qaratilgan loyihalarni ishga tushirishni nazarda tutuvchi 2071-yilgacha hisoblangan mamlakatni uzoq muddatli rivojlantirish rejasini e'lon qildi. Iqtisodiyotning muhim tarmoqlarining raqobatbardoshligini oshirish, davlatning xalqaro maydondagi mavqeini mustahkamlash asosiy vazifalardan biri.

Uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini o'z vaqtida amalga oshirish uchun federal darajada hukumat va vazirliklar faoliyatining yanada samarali va integratsiyalashgan modellarini yaratish rejalashtirilgan. Mutaxassislarning fikricha, kelgusi davr uchun yangi rivojlanish strategiyasi maqsadlariga erishish uchun BAA iqtisodiy, ilmiy, ta'lim va texnologik resurslarga ega. Bu quyidagi omillarga bog'liq.

Birinchidan, hukumatning milliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish bo'yicha faol va tizimli faoliyati. Bugungi kunda BAA federal hukumati daromadlarining 70% dan ortig'i neftdan tashqari sanoat tarmoqlariga to'g'ri keladi, bu esa ushbu yo'nalishdagi strategiya muvaffaqiyatining birinchi belgisidir. XVJ reytingiga ko'ra, BAA iqtisodiyoti arab dunyosidagi eng raqobatbardosh hisoblanadi. Mamlakat hukumat, biznes va infratuzilmani rivojlantirish samaradorligi yuqori baholandi. Shu bilan birga, Amirlik hukumati 2030 yilga kelib milliy iqtisodiyot hajmini ikki baravar - 1,5 trillion dirhamdan 3 trillion dirhamgacha (409 milliard dollardan 822 milliard dollargacha) oshirishni rejalashtirmoqda. [1]

Ikkinchidan, inson taraqqiyoti va ta'limga sarmoya kiritish. BAA BMTTDning Inson taraqqiyoti indeksida arab dunyosi va Fors ko'rfazi mintaqasida 1-o'rinni egallaydi, bu inson taraqqiyotining 3 asosiy yo'nalishi bo'yicha uzoq muddatli taraqqiyotning yig'ma ko'rsatkichi: uzoq va sog'lom hayot, bilimga ega bo'lish. Amirliklar ilmiy muhitni rivojlantirishga sodiqdir. Mamlakatimizda o'nlab oliy o'quv yurtlari, jumladan, 30 dan ortiq xorijiy ta'lim markazlarining filiallari faoliyat ko'rsatmoqda. Maxsus “aqlii qishloqlar” va akademik shaharchalar, kadrlar salohiyatini rivojlantirish uchun erkin zonalar tashkil etilmoqda, ularda 100 foiz xorijiy kapital ishtirokida universitetlar va fan markazlari jamlangan. [1]

Uchinchidan, raqamlashtirish strategiyasini davlat siyosatining istiqbolli yo'nalishlaridan biriga aylantirish. Avvalo, BAA hukumati to'liq huquqli qog'ozsiz hukumatga sodiqdir. Abu-Dabi AKTni rivojlantirishga, muvaffaqiyatli startaplarga

katta sarmoyalarni jalb qilishga muvaffaq bo'ldi. Deyarli barcha yirik IT-kompaniyalarning BAAda ofislari mavjud. Shveytsariyaning "StartupBlink" tadqiqot kompaniyasi reytingida mamlakat arab davlatlari orasida eng yuqori o'rinni egalladi.

Startaplar muvaffaqiyatining asosiy omillari orasida tadbirkorlik uchun joy va ekotizim, hayot sifatini yaxshilash va innovatsiyalarni qo'llash hamda iste'dodlarni jalb qilish kiradi. Shu bilan birga, Amirlik hukumati raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish strategiyasini ham tasdiqladi, bu esa keyingi 10 yil ichida uning yalpi ichki mahsulotga qo'shgan hissasini 9,7 foizdan 19,4 foizga ikki baravar oshirishni nazarda tutadi. Bu ularga Yaqin Sharq va Shimoliy Afrika mamlakatlari orasida birinchi o'rinda qolish imkonini beradi.

O'zbekiston uchun bunday yutuqlarga erishgan davlat bilan yaqin hamkorlik ko'plab sohalarda keng siyosiy va iqtisodiy imkoniyatlar ochib beradi, O'zbekistonning tashqi siyosati va tashqi iqtisodiy aloqalarini, ayniqsa, arab-musulmon dunyosi bilan izchil kengaytirish uchun qulay shart-sharoit yaratadi.

BAA keng sarmoyaviy imkoniyatlarga, ilg'or texnologiyalarni samarali joriy etish tajribasiga, ko'p tarmoqli va barqaror iqtisodiyotni shakllantirishni ta'minlagan yirik investitsiya loyihalarini amalga oshirish tajribasiga ega ekanligini inobatga olib, O'zbekiston-Amirlik hamkorligi ko'plab sohalarda rivojlanib bormoqda. Xususan, BAAning Mubadala, DP World, Masdar kabi yirik kompaniyalar yurtimizda turli sohalarda istiqbolli loyihalarni amalga oshirib kelmoqda.

Demak, savdo-iqtisodiy sohaning rivojlanishini hisobga oladigan bo'lsak, 2022-yil yanvar-sentyabr oylarida o'zaro tovar ayirboshlash hajmi 2021-yilga nisbatan 40 foizga oshib, 227,1 million dollarni tashkil etdi. Shundan yanvar-sentyabr oylarida eksport 13,5 million dollar, import 213,6 million dollarni tashkil etdi.

Mamlakatda Amirlik kapitali ishtirokida 185 ta korxona (104 ta xorijiy va 81 ta qo'shma korxona) faoliyat ko'rsatmoqda, ulardan 45 tasi joriy yilda tashkil etilgan. O'zbekiston iqtisodiyotiga jalb etilgan amirlik sarmoyalari hajmini oshirishning yuqori dinamikasi kuzatilmoqda. MASDAR 2021-yilda O'zbekistondagi birinchi quyosh elektr stansiyasini ishga tushirgan va hozirda uchta yangi quyosh fotoelektr stansiyasini qurish bo'yicha tender g'olibi hisoblanadi: quvvati 457 MVt bo'lgan Sherobod PPP, 220 MVt quvvatli Samarqand GES, va quvvati 220 MVt bo'lgan Jizzax PPP. O'zbekistondagi Masdar loyihalarining umumiy portfeli hozirda 2 milliard dollardan ortiqni tashkil etadi, qurilayotgan elektr stansiyalarining umumiy ishlab chiqarish quvvati 2,5 GVtni tashkil qiladi. Mubadala kompaniyasi bilan hamkorlikda Tolimarjon issiqlik elektr stansiyasi quvvatini kengaytirish loyihasi amalga oshirilmoqda. "DP World" yetakchi kompaniyasi bilan multimodal xab va

“Navoiy” iqtisodiy zonasi faoliyatini rivojlantirish, bojxona boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilish masalalari ishlab chiqilmoqda.

Bundan tashqari, qishloq xo‘jaligi, sog‘liqni saqlash, logistika, raqamlashtirish va boshqa sohalarda qator yirik loyihalar amalga oshirilmoqda. Abu-Dabi taraqqiyot jamg‘armasi ko‘magida tashkil etilgan O‘zbekiston-Amirliklar sarmoyaviy kompaniyasi muvaffaqiyatli faoliyat yuritmoqda. Tashkil etilganidan buyon O‘zbekistonda qo‘shma sarmoyaviy loyihalarni amalga oshirish uchun 100 million dollarga yaqin mablag‘ jalb etilgan. Kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlash dasturlari, ta‘lim sohasidagi loyihalar amalga oshirilmoqda. Ayni paytda kompaniya sog‘liqni saqlash, farmatsevtika, logistika, turizm, qishloq xo‘jaligi va oziq-ovqat sanoati sohaslarida umumiy qiymati qariyb 400 million dollarlik 17 ta istiqbolli investitsiya loyihasi portfeli ustida ishlamoqda.

BAA oziq-ovqat va suv xavfsizligi vazirligi va O‘zbekiston Qishloq xo‘jaligi vazirligi o‘rtasida qishloq xo‘jaligi va oziq-ovqat sanoati sohasida qo‘shma dastur va loyihalarni amalga oshirish imkoniyatlarini o‘rganish maqsadida to‘g‘ridan-to‘g‘ri hamkorlik yo‘lga qo‘yilgan. BAA hukumati bilan davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish, uzoq muddatli rivojlanish strategiyalarini ishlab chiqish, faoliyatga innovatsiyalarni joriy etish sohasida keng ko‘lamli hamkorlik to‘g‘risida kelishuv amalga oshirilmoqda.

Mamlakatimizning bunday rejalari BAA ni bu boradagi yaqin hamkorga aylantiradi. Amirliklar allaqachon raqamli iqtisodiyot tamoyillarini amalga oshirishda dunyoning aksariyat davlatlaridan oldinda bo‘lgan davlatlar qatoriga kiradi; - turizm industriyasini rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishi sifatida ikki davlat turizm sohasida hamkorlik qilish uchun eng yuqori salohiyatga ega. Rivojlangan infratuzilmasi va yuqori darajadagi xizmat ko‘rsatish tufayli BAA dunyodagi eng mashhur sayyohlik yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Har yili qariyb 3,5 million kishini tashkil etuvchi turistik sayohatlar hajmi bo‘yicha mamlakat mintaqada yetakchi o‘rinlardan birini egallaydi.

Boy madaniy-tarixiy merosga, qulay iqlim sharoitiga va ichki barqarorlikka ega bo‘lgan O‘zbekiston, birinchi navbatda, mamlakatda ziyorat turizmini amalga oshirish imkoniyati tufayli BAA aholisi uchun istiqbolli sayyohlik maskani hisoblanadi. BAA va boshqa Fors ko‘rfazi davlatlaridan sayyohlar oqimining oshishiga ushbu davlatlar fuqarolari uchun O‘zbekistonga kirish vizalarini bekor qilish to‘g‘risidagi qaror yordam beradi.

XULOSA

Shu munosabat bilan, ishonch bilan qayd etish mumkinki, Toshkent va Abu-Dabi o‘zaro hamkorlikning aksariyat sohaslarida manfaatlari bir-biriga to‘g‘ri

keladigan uzoq muddatli hamkorlardir. Tomonlar bir-birini to'ldiradigan milliy rivojlanish strategiyalarini amalga oshiradilar. Ikki tomonlama munosabatlarning yuqori darajasi, jumladan, oliy darajadagi muntazam muloqotlar mavjud.

Bularning barchasi zamonaviy xalqaro munosabatlar tizimining o'zgarishi, jahon iqtisodiyoti va savdosining vujudga kelayotgan yangi modeli fonida O'zbekiston va BAA o'rtasidagi yaqinlashuvni yanada mustahkamlashga, davlatlararo munosabatlarni yanada yaqinlashtirishga xizmat qilishi shubhasiz.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES)

1. Эксперт ИСМИ: Узбекистан и ОАЭ имеют все предпосылки для вывода отношений на уровень стратегического партнерства. 03.11.2022. <https://isrs.uz/ru/maqolalar/ekspert-ismi-uzbekistan-i-oae-imeut-vse-predposylki-dla-vyvoda-otnosenij-na-uroven-strategiceskogo-partnerstva>
2. Shavkat Mirziyoyevning BAAGA tashrifi yakunlandi. 28.03.2019. <https://www.gazeta.uz/oz/2019/03/28/president-uae/>
3. Nazirov, M. (2021). G'arb va musulmon olami dialektikasidagi zamonaviy tendensiyalar. *Academic research in educational sciences*, 2(12), 328-334.
4. Idivov, U., & Nazirov, M. (2021). Uzbekistan: modern strategic directions of development of ideas and values of democracy. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 3(02), 147-154.
5. Nazirov, M. (2021). O'zbekistondagi siyosiy o'zgarishlarning Markaziy Osiyoning barqaror rivojlanishiga ta'siri. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(11), 233-243.
6. Saidolimov, S., & Nazirov, M. (2022). Early Stage of Transition in Central Asian Countries: The Impact of Socio-Cultural Factors. *Periodica Journal of Modern Philosophy, Social Sciences and Humanities*, 13, 228-231.